

ՔՐԵԱԿԱՆ ՀԵՏԱՊԵՏՄԱՆ «ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹԸ»

ԳԵՎՈՐԳ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ՝

Երևանի պետական համալսարան

Հռովաձը նվիրված է քրեական հետապնդման՝ որպես քրեադատավարական երևույթի էությանը: Դրանում հեղինակը նախ ներկայացնում է «քրեական հետապնդում» օրենսդրական հասկացության ձևավորման պատմությունն ու դրա վրա նշանակալի ազդեցություն ունեցած տեսական բանավեճերը, ապա քննարկման առարկա է դարձնում քրեական հետապնդման՝ որպես ինքնուրույն դատավարական գործառույթի գոյության հարցը:

Մասնավորապես, քրեադատավարական գործառույթի հիմնական հատկանիշների համատեքստում վերլուծելով քրեական հետապնդման բովանդակությանը վերագրվող դատավարական գործողությունները՝ հեղինակը փաստում է, որ դրանք իրականում կազմում են դատավարական գործունեության այլ ուղղությունների բովանդակությունը, հետևաբար՝ քրեական հետապնդումն ինքնուրույն գործունեություն, դրա տեսակ կամ ուղղություն չէ: Այնուհետև, հարցը դիտարկելով արդար դատաքննության իրավունքի համատեքստում և փաստելով, որ հանրային քրեադատավարական գործունեությունն իրականացվում է օբյեկտիվ ճշմարտությունը բացահայտելու նպատակով և առանց մեղադրական ուղղվածության՝ հեղինակը նաև բացառում է, որ մեղադրյալի մեղավորությունը հաստատելն ու նրա քրեական պատասխանատվությունն ապահովելը կարող են վարույթի որևէ մասնակցի առաքելություն լինել:

Վերլուծության արդյունքում հեղինակը հանգում է հետևության, որ քրեական հետապնդումը ոչ թե դատավարական գործառույթ է, այլ քննության, դրա կազմակերպման և դրա նկատմամբ հսկողության գործառույթների իրացման արդյունքում ձևավորված դատավարական հարաբերությունների վիճակ, որն արտահայտում է քրեական վարույթին առերևույթ հանցանք կատարած անձի մասնակցությունը: Հեղինակի պնդմամբ, քրեական հետապնդումն ի հայտ է գալիս այն հարուցելու մասին որոշում կայացնելու պահից և ոչ թե իրականացվում է, այլ շարունակում է գոյութ-

* **Գևորգ Բաղդասարյան** – իրավագիտության թեկնածու, ԵՊՀ քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի ամբիոնի դասախոս, արդարադատության երրորդ դասի պետական խորհրդական

Геворг Багдасарян – кандидат юридических наук, преподаватель кафедры уголовного процесса и криминалистики ЕГУ, государственный советник юстиции третьего класса

Gevorg Baghdasaryan – Candidate of Legal Sciences, Lecturer at YSU Chair of Criminal Procedure and Criminalistics, State Councilor of Justice of the Third Class

Էլ. փոստ՝ baghdasaryangevorg001@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6407-6253>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ստացվել է՝ 11.07.2025

Գրախոսվել է՝ 26.11.2025

Հաստատվել է՝ 28.11.2025

© The Author(s) 2025

յուն ունենալ հարուցված լինելու և դադարեցված չլինելու ուժով՝ անկախ այդ ընթացքում անձի մեղքն ապացուցելուն ուղղված որևէ գործողություն կատարելուց կամ չկատարելուց, շարունակում է առկա լինել ընդհուպ այն դեպքում, երբ կատարվում են մեղադրյալի մեղավորությունը հերքելուն ուղղված գործողություններ:

Բանալի բառեր – *քրեական հետապնդում, մեղադրանք, գործառույթ, նախաքննություն, հսկողություն, քննիչ, դատախազ, գործունեության ուղղություն*

1. Ներածություն

«Քրեական հետապնդում» քրեադատավարական հասկացությունն իմաստավորում է քրեական վարույթին առերևույթ հանցանք կատարած անձի մասնակցությունը՝ նրա կողմից հանցանք կատարելու մասին վկայող տվյալների առկայությունն ու այդ փաստի պաշտոնական դատավարական ամրագրումը: Դրանից բխում է, որ քրեական հետապնդումը, որպես դատավարական երևույթ, արտահայտում է առերևույթ հանցանք կատարած անձի և պետության միջև ծագող քրեաիրավական հարաբերությունների դատավարական կողմը: Քրեական հետապնդումն այս տեսանկյունից քրեադատավարական գործունեության առանցքն է, դրա իմաստն այնքանով, որքանով քրեական վարույթը, մեծ հաշվով, իրականացվում է առերևույթ հանցանք կատարած անձի քրեական հետապնդմանը հասնելու նպատակով, իսկ հասնելուց հետո՝ դրա շուրջ:

Թեև, վերոգրյալով պայմանավորված, քրեական հետապնդումը միշտ գտնվել է տեսաբանների ուշադրության կենտրոնում, բայց մինչ օրս այդ երևույթի էության վերաբերյալ միասնական մոտեցում չկա: Բանն այն է, որ քրեական հետապնդումը բազմաշերտ և բարդ, քրեադատավարական գործունեության գրեթե բոլոր բաղադրիչների հետ փոխկապակցված երևույթ է, որի տարբեր ասպեկտները դրա տարբեր ընկալումների տեղիք իրականում տալիս են: Այդ երևույթի էության և բովանդակության ճշգրիտ բացահայտումը, սակայն, ոչ միայն տեսական, այլ նաև առանցքային գործնական նշանակություն ունի: Թեև կարող է թվալ, թե «ինչ է քրեական հետապնդումը» հարցի պատասխանը պետք է հետաքրքրի ավելի շատ տեսաբաններին, բայց դրա էության ճիշտ ընկալումից է կախված այնպիսի զուտ գործնական հարցերի ճիշտ լուծումը, ինչպիսին, օրինակ, փաստացի քրեական հետապնդումն է: Ավելին, քրեադատավարական հարաբերություններում առանցքային դեր ունեցող այդ դատավարական երևույթի տարբեր ասպեկտները նաև որոշիչ տիպաբանական նշանակություն ունեն քրեական վարույթի համար:

2. Քրեական հետապնդման նորմատիվ և տեսական ընկալումները

2.1. «Քրեական հետապնդում» օրենսդրական հասկացությունը:

Պատմական ակնարկ

Քրեական հետապնդման առաջին նորմատիվ հիշատակությունը 1864 թ. «Քրեական դատավարության կանոնադրության» մեջ էր, որն այդ հասկացությո-

յունն օգտագործում էր միայն մեկ անգամ՝ դրա և բազմիցս կիրառվող «դատական հետապնդում», «քրեական հայց հարուցել», «հետապնդում իրականացնել» եզրույթների ներքո նկատի ունենալով առերևույթ հանցանք կատարած անձին դատի տալը: Դասական իմաստով չհամապատասխանելով հանդերձ քրեական հետապնդման ժամանակակից ընկալմանը՝ այդ հասկացության այդպիսի գործածությունն արտահայտում էր դրա գլխավոր՝ անձին պաշտոնապես մեղադրելու բաղադրիչը՝ ընդգծելով քրեական հետապնդման անձնավորված բնույթը: Ի. Յա. Ֆոյնիցկին այս կապակցությամբ գրում էր. «Գործող օրենսդրության իմաստով քրեական հետապնդում հարուցելը բաղկացած է երկու դատավարական ակտերից՝ մեղադրանքը դատարան ներկայացնելը և դատարանի կողմից այն ընդունելը: Դատախազի կողմից իրավասու դատարան ներկայացված և իրավական պահանջներին բավարարող ցանկացած մեղադրանք վերջինիս կողմից պետք է ընդունվի՝ դրա արդյունքում դատարան ներգրավելով տվյալ անձին որպես մեղադրյալ: Քրեական հետապնդում հարուցելը չի կարելի նույնացնել դատական կարգով վարույթ սկսելու հետ, քանի որ գործ սկսելը դատական, իսկ քրեական հետապնդում հարուցելը՝ մեղադրական ակտ է: Երբեմն դատական կարգով գործ կարող է սկսվել նաև մեղադրանքի բացակայությամբ, օրինակ՝ հրդեհի պատճառը պարզելու համար»¹:

ԽՍՀՄ 1923 թ. քրեադատավարական օրենսդրության մեջ «քրեական հետապնդում» հասկացության գործածությունը շատ ավելի մոտ էր դրա ժամանակակից ընկալումներին և՛ իմաստային, և՛ եզրութաբանական տեսանկյունից: Միաժամանակ, օրենսգրքի համակարգային վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ այն ևս քննարկվող հասկացության հիմնավորված և հետևողական գործածությամբ աչքի չէր ընկնում: Օրինակ, 9-րդ հոդվածում սահմանելով, որ «դատախազությունը պարտավոր է դատական և քննչական մարմինների առջ քրեական հետապնդում հարուցել պատժի ենթակա ցանկացած հանցագործության դեպքում» կամ «Քրեական գործով վարույթ հարուցելը վերտառությամբ» գլխում ներառված 93-րդ հոդվածում սահմանելով, որ «գրավոր հաղորդումները պետք է ստորագրված լինեն դրա հեղինակի կողմից, իսկ անանուն հաղորդումները քրեական հետապնդում հարուցելու հիմք կարող են հանդիսանալ միայն հետաքննության մարմնի կողմից նախնական գաղտնի ստուգումից հետո», նշված օրենսգիրքը քրեական հետապնդումը նույնացնում էր քրեական վարույթի հետ:

1961 թ. ՀԽՍՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքն ընդհանրապես չէր հիշատակում «քրեական հետապնդում» հասկացությունը և առերևույթ հանցանք կատարած անձի և պետության միջև քրեադատավարական հարաբերությունների ծագումն իմաստավորում էր «որպես մեղադրյալ քրեական պատասխանատվության կանչել» եզրույթով, իսկ մեղադրյալի դատավարական կարգավիճակի դադարումը կապում էր քրեական գործի վարույթն այդ անձի

¹ Фойницкий И.Я. Курс уголовного судопроизводства. В 2 т. Т. 2. СПб., 1996, с. 10.

վերաբերյալ մասով կարճելու հետ: Քրեական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանքները ևս 1961 թ. քրեադատավարական օրենքով սահմանված էին որպես քրեական գործի վարույթը բացառող հանգամանքներ, բայց հարցի կոնկրետ իրավակարգավորումներից ակնհայտ էր, որ դրանք վերաբերում էին անձի նկատմամբ քրեական հետապնդմանը:

1998 թ. քրեական դատավարության օրենսգիրքը խորացրեց քրեական հետապնդման ոչ միաթեք ընկալման խնդիրը՝ չապահովելով կիրառվող «քրեական հետապնդում», «քրեական հետապնդման հարուցում», «քրեական հետապնդում իրականացնել» փոխկապակցված հասկացությունների իմաստային համապատասխանությունը: Օրենսգիրքը «քրեական հետապնդում» հասկացության ներքո նկատի ունեւր «այն բոլոր դատավարական գործողությունները, որոնք իրականացնում են քրեական հետապնդման մարմինները, իսկ օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում՝ տուժողը՝ նպատակ ունենալով բացահայտել քրեական օրենսգրքով չթույլատրված արարքը կատարած անձին, վերջինիս մեղավորությունը հանցանքի կատարման մեջ, ինչպես նաև ապահովել այդպիսի անձի նկատմամբ պատժի և հարկադրանքի այլ միջոցներ կիրառելը»: Նույն օրենսգրքի 6-րդ հոդվածի 18-րդ կետը քրեական հետապնդման հարուցում էր համարում քրեական հետապնդման մարմնի որոշումն անձին որպես մեղադրյալ ներգրավելու, ինչպես նաև մինչև այդ նրան ձերբակալելու կամ նրա նկատմամբ խափանման միջոց կիրառելու մասին: Թեև Օրենսգիրքն առանձին չէր սահմանել «քրեական հետապնդում իրականացնել» եզրույթը, բայց դրա կիրառությունից ակնհայտ էր, որ այն նույնացվում է «քրեական հետապնդում» հասկացության հետ, որը փաստորեն իմաստավորում էր հենց որոշակի դատավարական գործընթաց, գործունեություն:

Այսպիսի կարգավորմամբ նշված օրենսգիրքը մի կողմից քրեական հետապնդում հարուցելը հնարավոր էր համարել միայն կոնկրետ անձի նկատմամբ՝ մյուս կողմից քրեական հետապնդում, դրա իրականացում համարելով նաև հանցանք կատարած անձին բացահայտելու նպատակով, այսինքն՝ ակնհայտորեն նախքան նրան բացահայտելը կատարվող դատավարական գործողությունները, ինչից ստացվում էր, որ քրեական հետապնդումն իրականացվում էր նաև դեռևս հարուցված չլինելու պայմաններում:

2.2. «Քրեական հետապնդում» հասկացության շուրջ տեսական բանավեճերը

Քրեական հետապնդման՝ որպես գործունեության տեսակի կամ ուղղության ընկալումն ընդունված էր նաև տեսության մեջ: Մ. Ս. Ստրոգովիչը, քրեական հետապնդումը նույնացնելով մեղադրանքի գործառույթի հետ, այն բնորոշում էր որպես «մեղադրական գործունեություն, դատավարական գործողությո-

յունների համակցություն, որն ուղղված է որպես մեղադրյալ ներգրավված անձին հանցանք կատարելու մեջ մերկացնելուն և նրա նկատմամբ պատժի կիրառումն ապահովելուն»²:

«Քրեական հետապնդում» հասկացությունն անցել է զարգացման բավականին երկար ու բարդ ճանապարհ, շարունակել ընկալվել որպես գործունեություն, դիտվել որպես քրեադատավարական գործառույթ, իսկ տարբեր հեղինակների կողմից առաջարկված դրա բնորոշումներում առկա տարբերությունները հիմնականում պայմանավորված են եղել այդ երևույթի տարբեր ապեկտների, դրա առանձին վիճահարույց հարցերի վերաբերյալ տարբեր մոտեցումներով: Ընդ որում, թեև ինչպես այդ հիմնահարցերն ինքնին, այնպես էլ դրանց վերաբերյալ առանձին տեսակետները բավականին զրավիչ են քննարկման և, ինչու չէ, քննադատության համար, բայց դրանք ներկայացնում ենք այնքանով, որքանով նշանակություն ունեն սույն հետազոտության նպատակների տեսանկյունից:

Քրեական հետապնդման հետ կապված թերևս առաջին ու միաժամանակ ամենանշանավոր հիմնահարցը, որն իսկապես զգալի նշանակություն է ունեցել քննարկվող երևույթի էությունը բացահայտելու և այդ հասկացության ձևավորման համար, քրեական հետապնդման սկզբի կամ դրա «անձնավորվածության» հարցն է: Հիմնախնդրի վերաբերյալ առաջին մոտեցման հիմնական ներկայացուցիչը Մ. Ա. Չելցովն էր, ով, նախ համոզմունք հայտնելով, որ «քրեական հետապնդում կարող է իրականացվել ոչ միայն արդեն անհատականացված մեղադրյալի, այլ նաև քրեական գործ հարուցելու պահին դեռևս անհայտ անձի նկատմամբ՝ ապագայում նրան պարզելու պայմանով»³, ավելի ուշ պնդում էր, որ «քրեական հետապնդում կարող է իրականացվել նաև հանցագործության փաստի առթիվ»⁴: Այս մոտեցումն իր կենսունակությունը պահպանել է մինչև վերջերս՝ ակտիվորեն արտահայտվելով Ջ. Դ. Ենիկենի⁵, Օ. Յա. Բանի⁶ և այլոց հետազոտություններում, թեև միշտ ավելի ընդունված է եղել հակառակ մոտեցումը:

Իսկ հակառակ մոտեցումն այն մասին էր, որ քրեական հետապնդում կարող է հարուցվել և իրականացվել միայն կոնկրետ անձի նկատմամբ, և որ առաջին մոտեցումը քրեական հետապնդում հարուցելը նույնացնում է քրեական գործ հարուցելու հետ: Մ. Ա. Ստրոգովիչն այս պնդումը բացատրում էր նրանով, որ «քրեական հետապնդում հասկացությունն ընդգծում է այդ գործու-

² Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. В 2 т. Т. 1. М., 1968, с. 190.

³ Чельцов М.А. Возбуждение уголовного преследования и процессуальное положение следователя // Социалистическая законность. 1937, № 3, с. 28.

⁴ Чельцов М.А. Советский уголовный процесс. М., 1951, с. 88-89.

⁵ St' u Еникеев З.Д. Актуальные вопросы уголовного преследования в свете судебно-правовой реформы // Правоведение. 1995, № 4-5, էջ 86:

⁶ St' u Баев О.Я. Прокурор как субъект уголовного преследования. М., 2006, էջ 31:

նեության մեղադրական բնույթը, իսկ հանցագործություն կատարելու մեջ մեղադրել կարելի է միայն կոնկրետ անձի, ով ունի մեղադրյալի դատավարական կարգավիճակ»⁷: Մի շարք դատավարագետներ էլ, ընդունելով հանդերձ այս մոտեցման հիմքում ընկած գաղափարը, գտնում էին, որ «քրեական հետապնդումը կարող է իրականացվել ոչ միայն մեղադրյալի նկատմամբ ու մեղադրանքի ձևով, այլև կարող է սկսվել ավելի վաղ և իրականացվել անձի նկատմամբ քրեական գործ հարուցելու, ձեռքարկման, խափանման միջոց ընտրելու, քրեական հետապնդումը ոչ ռեաբիլիտացնող հիմքով դադարեցնելու, բժշկական հարկադրանքի վարույթ իրականացնելու ձևով»⁸: Հենց այս համատեքստում վեճերի առարկա էր նաև «քրեական հետապնդում» և «մեղադրանք» հասկացությունների հարաբերակցության և դրա հետ փոխկապակցված՝ քրեական հետապնդումը մեղադրանքի կամ մեղադրական գործառույթ անվանելու հարցը⁹:

Տեսության մեջ միշտ վիճելի է եղել նաև քրեական հետապնդման սուբյեկտների շրջանակի հարցը: Այս կապակցությամբ բազմաթիվ մոտեցումների մեջ սույն հետազոտության նպատակների տեսանկյունից ուշագրավ է քննիչին մեղադրանքի կողմի սուբյեկտների շրջանակից բացառելու և քրեական հետապնդումը նրա միայն լրացուցիչ գործառույթ դիտելու մասին Ա. Թաթոյանի առաջարկությունը¹⁰:

Քրեական հետապնդման այս և այլ ասպեկտների վերաբերյալ տարբեր մոտեցումների վրա հիմնված ու հետևաբար միմյանցից զգալի տարբերություններ ունեցող, միմյանց հեքքող կամ լրացնող՝ դրա բնորոշումների անվիճելի ընդհանրությունն այն է, որ դրանցում քրեական հետապնդումը դիտվում է որպես *որոշակի սուբյեկտների կողմից որոշակի նպատակով իրականացվող գործունեություն՝ գործառույթ*, ընդ որում՝ դրանում չառանձնացնելով քրեական հետապնդում հարուցելն ու այն իրականացնելը: Որպես այդպիսին՝ քրեական հետապնդումն առավել համապարփակ բնորոշել է Գ. Ս. Ղազինյանը՝ նշելով, որ «քրեական հետապնդումը՝ որպես օրենքով հատուկ լիազորված պաշտոնատար անձանց գործունեություն, որին իրենց իրավասության շրջանակներում մասնակցելու իրավունք ունեն տուժողը և նրա ներկայացուցիչներ

⁷ Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. Т. 1. М., 1968, с. 194-195.

⁸ Зеленецкий В.С. Функциональная структура прокурорской деятельности. Харьков, 1978, էջ 25-26; Соловьев А.Б. Уголовное преследование и прокурорский надзор в досудебных стадиях судопроизводства// Прокурорская и следственная практика. 1997, № 3, с. 91-92; Кан М.П. Процессуальные функции прокурора в досудебных стадиях уголовного судопроизводства. Дис. ... канд. юрид. наук: Ташкент, 1988, с. 100.

⁹ Տե՛ս Թաճիև Խ.Տ. Прокурорский надзор и ведомственный контроль за расследованием преступлений. Ташкент, 1985, էջ 27:

¹⁰ Տե՛ս Կատյան Բ. Процессуальная функция уголовного преследования и ее соотношение с расследованием дела // Պետություն և իրավունք, 2(72), 2016, էջ 99-101:

րը, ուղղված է կատարված հանցագործության համար պատժի անխուսափելիության ապահովմանը և իրացվում է հանցագործությունը քննելիս կոնկրետ անձի դեմ քրեական գործ հարուցելու, նրա ձերբակալման, նրա նկատմամբ խափանման միջոց կիրառելու, նրան մերկացնելու և քրեական պատասխանատվության ենթարկելու, կասկածյալների և մեղադրյալների սահմանադրական իրավունքները սահմանափակող դատավարական գործողություններ կատարելու, մեղադրական եզրակացություն կազմելու, արդարադատություն իրականացնելու համար գործը դատարան հանձնելու և դատարանում մեղադրանքը պաշտպանելու ճանապարհով»¹¹:

Քրեական հետապնդման էությունը բացարձակապես այլ կերպ էր պատկերացնում Վ. Գ. Դանը, ով այն բնորոշում էր որպես «պետության և մեղադրյալի միջև առաջացող հատուկ հարաբերություն» և պնդում, որ «սովետական քրեական դատավարությունում չեն կարող լինել մեղադրանքի գործառույթի կրողներ, և համապատասխանաբար, գոյություն չի կարող ունենալ մեղադրանքի գործառույթ՝ որպես քրեադատավարական գործունեության որևէ մասնակցի հատուկ դեր և կոչում»: Հեղինակն անհնար էր համարում «դատախազին միայն մեղադրական գործունեություն վերագրելն այն դեպքում, երբ նա ունի քրեական վարություն մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության առաքելություն՝ որպես ընդհանուր հսկողության գործառույթի մաս»¹²: Այս մոտեցումը հավանության չարժանացավ ու չգարգացավ, հակառակը՝ ակտիվորեն քննադատվեց քրեական հետապնդման գործառույթի գոյությունը հիմնավորող հեղինակների կողմից¹³: Այդ քննադատությունները, սակայն, մեր համոզմամբ, անարդարացիորեն հաշվի չէին առնում իհարկե ոչ ամբողջությամբ ընդունելի այդ մոտեցման հիմքում ընկած խորը փիլիսոփայությունը, որի որոշակի տարրեր շոշափվում են նաև քննիչին քրեական հետապնդման մարմինների շարքից բացառելու վերաբերյալ մոտեցման հիմքում:

3. Քրեական հետապնդման՝ որպես գործառույթի մերժումը

Տեսության մեջ տարածված է այն մոտեցումը, որ քրեական հետապնդման կամ մեղադրանքի գործառույթի առանձնացումը կապված է մինչդատական վարույթի մրցակցայնացման հետ և արտահայտում է այդ փուլում մրցակցության կառուցակարգի առկայությունը, որի բաղադրիչներից մեկը տարանջատված և հակադիր սուբյեկտների վերապահված մեղադրանքի և պաշտպանության գործառույթների առկայությունն է¹⁴: Բայց քրեական հետապնդման վերաբերյալ հասկապես խորհրդային շրջանի մոտեցումներից տպավորություն է,

¹¹ Ղազինյան Գ.Ս. Քրեական դատավարության պատմական և արդի հիմնահարցերը Հայաստանում, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Եր., 2001, էջ 280-281:

¹² Даев В.Г. Обвинение в советском уголовном процессе // Правоведение. 1970, № I, с. 78.

¹³ Ст'ю Альперт С.А. Обвинение в советском уголовном процессе. Харьков, 1974, էջ 23:

¹⁴ Ст'ю, օրինակ, Татоян А. Процессуальная функция уголовного преследования и ее соотношение с расследованием дела // Պետություն և իրավունք, 2(72), 2016, էջ 95-99:

որ դրա՝ որպես գործառույթի ընկալումն զգալիորեն պայմանավորված էր և այժմ էլ իներցիոն կերպով պայմանավորված է նաև քննիչի և դատախազի՝ քրեական վարույթում հատկապես մեղադրական դերակատարում ունենալու և հանցանքը մեղադրյալի կողմից կատարված լինելու վերաբերյալ մինչդատական համոզմունքի «վերջնականության» մասին պատկերացումներով: Մա, իհարկե, իր հերթին կապված էր խորհրդային քրեական դատավարությունում ընդունված՝ անձին մեղադրյալի կարգավիճակ տալու չափանիշի հետ: «Սոցիալիստական արդարությունը» պահանջում էր անձին հանցանք կատարելու մեջ մեղադրել միայն ծանրակշիռ ապացույցների հիման վրա, որի պայմաններում գուցե կարող էր կանխակալ համոզմունք ձևավորվել այդ մեղադրանքի այն աստիճան ճշմարտացիության մասին, որ դրա ամեն գնով հաստատումն առանձին սուբյեկտների գործառույթ հանդիսանար:

Ըստ էության, այս մոտեցման վրա էր հիմնված 1998 թ. քրեական դատավարության օրենսգիրքը, որը ոչ միայն քրեական հետապնդումը դիտում էր որպես գործունեության ինքնուրույն ուղղություն, այլ նաև առանձնացնում էր այն իրականացնող մարմիններին՝ նրանց շարքը դասելով դատախազին, քննիչին և հետաքննության մարմնին: Ընդ որում, նախկին քրեադատավարական օրենքի կարգավորումները համաչափորեն արտահայտում էին քրեական հետապնդման՝ որպես գործառույթի առանձնացման կապը և՛ մինչդատական վարույթին մրցակցային ձև տալու ձգտման, և՛ դրա՝ որպես հատուկ մեղադրական ուղղվածություն ունեցող գործունեության ավանդական ընկալման հետ:

Գործող քրեական դատավարության օրենսգիրքը, որդեգրած գործառութային տարանջատման հայեցակարգին համապատասխան, սահմանել է վարույթի հանրային մասնակիցների պատասխանատվությունը՝ դատախազին պատասխանատու համարելով *քրեական հետապնդման հարուցման, չհարուցման և դադարեցման* իրավաչափության համար: Օրենսգիրքը, ի տարբերություն նախկինի, *քրեական հետապնդումը որպես գործունեություն* չի ձևակերպել և այն *իրականացնող մարմիններին* չի առանձնացրել, սահմանել է միայն *քրեական հետապնդում հարուցելու* բացատրությունը՝ այն ներկայացնելով ոչ թե որպես գործունեություն, այլ որպես եզակի վարութային ակտ՝ դատախազի կողմից անձի ենթադրյալ հանցավոր արարքը նկարագրող և դրա իրավական գնահատականը պարունակող որոշում կայացնելը կամ ենթադրյալ տուժողի կողմից դատարան քրեական հայց ներկայացնելը: Դրա հետ մեկտեղ՝ քրեական դատավարության օրենսգիրքը պահպանել է քրեական հետապնդման՝ որպես գործունեության ու գործառույթի մասին խոսելու հիմքերը՝ քրեական հետապնդման ձևերին վերաբերող 11-րդ և 12-րդ հոդվածներում սահմանելով, որ քրեական վարույթի շրջանակներում քրեական հետապնդումն *իրականացվում է* հանրային կամ մասնավոր կարգով՝ հանցանքի բնույթից և ծանրության աստիճանից ելնելով:

«Քրեադատավարական գործառույթ» հասկացության վերաբերյալ տեսության մեջ առկա են բազմաթիվ կարծիքներ, որոնք կարելի է խմբավորել երեք

հիմնական մոտեցումներում: Դրանցից առաջինը քննարկվող հասկացությունը ներկայացնում է որպես «դատավարական սուբյեկտի գործունեության ուղղություն, տեսակ»¹⁵: Երկրորդ մոտեցումը գործառույթի հասկացության մեջ ընդգծում է դատավարական սուբյեկտի դերակատարումն ու այն բնորոշում որպես «քրեական դատավարության սուբյեկտների հատուկ առաքելություն, դեր, որն արտահայտվում է քրեադատավարական գործունեության այս կամ այն կոնկրետ ուղղությունն իրացնելու ընթացքում»¹⁶: Երրորդ մոտեցումը, որն ըստ էության նախորդ երկուսի համադրությունն է, սահմանում է, որ «գործառույթը դատավարական սուբյեկտի դերով պայմանավորված նրա գործունեության ուղղությունն է»¹⁷: Փաստորեն, նշված բոլոր երեք մոտեցումներն էլ «քրեադատավարական գործառույթ» հասկացության մեջ շեշտադրում են այն իրացնող սուբյեկտի դատավարական դերն ու այդ դերն արտահայտող նրա գործունեությունը, ինչը ենթադրում է, որ քրեական հետապնդումը որպես քրեադատավարական գործառույթ դիտելու համար նախ պետք է հաստատել, որ այն ինքնուրույն գործունեություն է, և որ այդ գործունեությունը պայմանավորված է այն իրականացնող սուբյեկտի դերով, հանդիսանում է նրա առաքելությունը, քրեական վարույթին նրա մասնակցության իմաստը:

Եվ այսպես, տեսության մեջ ընդունված մոտեցման համաձայն՝ քրեական հետապնդումը՝ որպես գործունեության ուղղություն, ներառում է «կոնկրետ անձի նկատմամբ քրեական գործ հարուցելը, նրա մեղքը հաստատող ապացույցներ ձեռք բերելուն ուղղված քննչական գործողությունները, նրան կասկածյալի կարգավիճակ տալը, խափանման միջոց կիրառելը, մեղադրանք ներկայացնելը, այն հիմնավորելուն ուղղված քննչական գործողություններ կատարելը, դատարանում մեղադրանքը պաշտպանելը և այլն»¹⁸: Այն, որ հանրային քրեադատավարական գործունեության ընթացքում կատարվում են հանցագործության բոլոր հանգամանքները պարզելուն ուղղված ապացուցողական գործողություններ, և ձեռք բերված տվյալների հիման վրա կայացվում են հանցանքը կոնկրետ անձի կողմից կատարելու մասին համոզմունքն արտահայտող, նրա իրավական վիճակի վրա էապես ազդող, իրավունքներն ու ազատությունները սահմանափակող վարույթային ակտեր, իրականություն է: Բայց քրեական հետապնդման բովանդակությանը վերագրվող գործողույթ-

¹⁵ **Строгович М.С.** Уголовное преследование в советском уголовном процессе. М., 1951, с. 65, **Ларин А. М.** Расследование по уголовному делу: процессуальные функции. М.: Юридическая литература, 1986, с. 5.

¹⁶ **Элькинд П. С.** Цели и средства их достижения в советском уголовно-процессуальном праве. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1976, с. 46.

¹⁷ Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник / отв. ред. П. А. Лупинская. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2009, с. 97.

¹⁸ **Халиулин А.Г.** Осуществление функции уголовного преследования прокуратурой России. Кемерово, 1997, էջ 47.

յունների շրջանակից ակնհայտ է, որ դրանք, իրականում, կազմում են դատավարական գործունեության այլ տեսակների՝ նախաքննության, դրա կազմակերպման ու ղեկավարման, դրա նկատմամբ դատախազական հսկողության և դատարանում մեղադրանքի պաշտպանության բովանդակությունը: Տարբեր ժամանակների քրեադատավարական օրենսգրքերի ուսումնասիրությունը թույլ չի տալիս առանձնացնել որևէ վարութային ակտ՝ գործողություն կամ որոշում, որը դատավարական գործունեության նշված ուղղությունների բաղադրիչ չէ և կարող է համարվել հենց հատկապես քրեական հետապնդման՝ որպես գործունեության ինքնուրույն տեսակի դրսևորում:

Անհրաժեշտ է նկատել, որ քրեական հետապնդումը որպես գործառույթ դիտարկող դատավարագետները այդ և դրան զուգահեռվող դատավարական այլ գործառույթների բովանդակությունների հարաբերակցությունը չեն հստակեցնում և չեն պարզաբանում, թե որտեղ է ավարտվում կոնկրետ սուբյեկտի քրեական հետապնդման գործառույթը, ու սկսվում մյուսը, օրինակ՝ դատախազի հսկողության կամ քննիչի քննության գործառույթը, քննիչի կամ դատախազի ո՞ր լիազորություններն են պատկանում քրեական հետապնդման, և որո՞նք՝ նրանց մյուս գործառույթների բովանդակությանը:

Այս համատեքստում ընդունելի չենք համարում Մ. Ս. Ստրոգովիչի մոտեցումն այն մասին, որ «նախաքննությունը, առհասարակ, ոչ թե դատավարական գործառույթ է, այլ վարույթի փուլ»¹⁹: Պնդելով, որ քրեական հետապնդման գործառույթի բովանդակությունն են կազմում «քննչական մարմինների և դատախազության գործողությունները՝ ուղղված մեղադրյալին մերկացնող կամ մեղքը ծանրացնող հանգամանքները հաստատող ապացույցներ հավաքելուն, հարկադրանքի միջոցներ կիրառելը, ինչպես նաև մեղադրանքը և պատժի անհրաժեշտությունը դատարանում հիմնավորելուն ուղղված գործողությունները»²⁰, մեծանուն դատավարագետը չէր բացատրում, թե ուրեմն իր որ գործառույթն է իրացնում քննիչը, օրինակ՝ վերացնելով կիրառված հարկադրանքի միջոցը, բավարարելով մեղադրյալի միջնորդությունն ու նրա իսկ հարուցած կասկածների հիման վրա նշանակելով կրկնակի փորձաքննություն կամ կատարելով այս կամ այն քննչական գործողությունը, որի արդյունքում ակնհայտորեն ստացվելու է մեղադրանքը ոչ թե հաստատող, այլ այն հերքող ապացույց, եթե նախաքննությունը գործառույթ չէ²¹:

Նույն կերպ, Ա. Թաթոյանը, մեր համոզմամբ, իրավացիորեն մերժելով քննիչին որպես քրեական հետապնդման մարմին դիտելու մոտեցումը և քննությունը համարելով քննիչի հիմնական, իսկ քրեական հետապնդումը՝

¹⁹ Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. Т. 1. М., 1968, с. 184.

²⁰ Строгович М.С. Уголовное преследование в советском уголовном процессе. М., 1951, էջ 65.

²¹ Այս մոտեցումը, իհարկե, չի հերքում, որ նախաքննությունը մեկ այլ իմաստով քրեական վարույթի փուլ է, որի ընթացքում էլ իրացվում է քննիչի քննության գործառույթը:

լրացուցիչ գործառնությո՞ւ, դարձյալ չի հստակեցնում այդ սուբյեկտի երկու գործառնությունների սահմանը, չի առանձնացնում, թե քննիչի ո՞ր գործողությունն է կազմում քննության, և ո՞րը՝ քրեական հետապնդման գործառնության բովանդակությունը:

Իսկ իրականում, քրեական վարույթի ընթացքում կատարվող ապացուցողական գործողություններն ու այլ վարութային ակտերը, անկախ նրանից՝ կատարվում են դրանք հանցանք կատարած անձի ի հայտ գալուց առաջ և նրան ի հայտ բերելու նպատակով, թե դրանից հետո, կազմում են նախաքննության, դրա կազմակերպման, ղեկավարման, դրա նկատմամբ դատախազական հսկողության կամ մեղադրանքի պաշտպանության բովանդակությունը, ինչն ուղղակիորեն նշանակում է, որ քրեական հետապնդումն ինքնուրույն բովանդակություն ունեցող գործունեություն կամ գործունեության ինքնուրույն տեսակ համարվել չի կարող: Քրեական վարություն կա դատավարական գործողությունների ու որոշումների համակցություն, որը քրեական հետապնդում իրականացնելն է և միաժամանակ նախաքննությունը, դրա կազմակերպումը, դրա նկատմամբ հսկողությունը կամ մեղադրանքի պաշտպանությունը չէ:

Ինչ վերաբերում է *քրեական հետապնդում հարուցելուն*, որը, ՀՀ Սահմանադրության 176-րդ հոդվածի համաձայն, ՀՀ դատախազության բացառիկ լիազորությունն է, ապա այն առերևույթ հանցանք կատարած անձին պաշտոնապես քրեական վարությին ներգրավելն է՝ քրեական հետապնդման գոյության ազդարարումը, որը կատարվում է եզակի վարութային ակտով, չի հանդիսանում գործունեություն, առավել ևս՝ այնպիսի գործունեություն, որի մասին, որպես քրեական հետապնդման գործառնության, խոսվում է տեսության մեջ՝ դրանում ներառելով մեծ հաշվով վարության ընթացքի բոլոր վարութային ակտերը: Քրեական հետապնդում հարուցելը, դրա ժամկետների ընթացքն ապահովելն ու այն դադարեցնելը ոչ թե գործունեության առանձին՝ մեղադրյալի մեղքն ապացուցելուն ուղղված գործունեություն են, այլ մեղադրյալի և պետության միջև առաջացած հարաբերությունների պաշտոնական ամրագրումը և դրանց շարունակվող գոյությունը:

Քրեական հետապնդումը քննության, դրա կազմակերպման, դատախազական հսկողության և մինչդատական վարություն իրացվող այլ գործառնությունների իրականացման արդյունքում հասունացած՝ դատավարական հարաբերությունների վիճակ է, որը դրսևորվում է վարություն առերևույթ հանցանք կատարած անձի առկայությամբ՝ նրա դատավարական կարգավիճակով ու դրանից բխող սահմանափակումներով, իրավունքներով և պարտականություններով: Հարուցվելուց հետո քրեական հետապնդումը ոչ թե իրականացվում է, այլ շարունակվում է գոյություն ունենալ հարուցված լինելու փաստի ուժով, քանի դեռ այն շարունակվող համակողմանի և օբյեկտիվ քննության արդյունքում չի դադարեցվել կամ ավարտվել անձի դատապարտմամբ: Անձի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու մասին որոշում կայացվելուց հետո այն շարունակվում է առկա լինել, գոյություն ունենալ, նույնիսկ եթե այդ

անձի մեղքը հիմնավորելու ուղղությամբ որևէ գործողություն չի կատարվում, նրա նկատմամբ դատավարական հարկադրանքի միջոց ու դրանից բխող սահմանափակումներ կիրառված չեն, ավելին, նույնիսկ երբ կատարվում են գործողություններ՝ ուղղված մեղադրյալի մեղավորությունը հերքելուն: Հետևաբար, քրեական հետապնդման դիմամիկ դրսևորումը ոչ թե այն իրականացնելն է, այլ գոյություն ունենալը, պահպանվելը՝ հարուցված լինելու և դադարեցված կամ այլ կերպ ավարտված չլինելու ուժով:

Թեև ասվածը բավարար է քրեական հետապնդման գործառույթի գոյությունը հերքելու համար, բայց նկատի ունենալով, որ վերը թվարկված հանրային քրեադատավարական գործառույթների շրջանակներում կատարվող գործողությունները, այդուհանդերձ, արտահայտում են կոնկրետ անձի նկատմամբ քրեական հետապնդման գոյությունը, հարկ ենք համարում հարցը դիտարկել նաև այլ՝ զուտ արժեքաբանական տեսանկյունից:

Այսպես, քրեական հետապնդումը՝ որպես գործառույթ, ենթադրում է, որ ինչ-որ պահից՝ անձին մեղադրյալի դատավարական կարգավիճակ տալուց կամ քրեական հետապնդման փաստն այլ հնարավոր ձևերով արձանագրվելուց հետո, դատավարական ինչ-որ սուբյեկտ կամ սուբյեկտներ ստանձնում են նրան հետապնդելու առաքելություն, և նրանց գործունեությունը հասցեագրվում է մեղադրյալի քրեական պատասխանատվությանը հասնելուն: Այն որպես գործառույթ դիտելը նշանակում է, որ քրեական վարույթի որոշ հանրային մասնակիցների կոչումն ու դերը մեղադրական գործունեությունն են, ջանքեր գործադրելը՝ ուղղված հենց հանցանք կատարելու մեջ մեղադրյալի մեղավորությունն ապացուցելուն ու վարույթը նրա դատապարտմամբ ավարտելուն: Այս մոտեցումը ցայտուն արտահայտված էր Մ. Ս. Ստրոգովիչի վերը մեջբերված բնորոշումներում, որոնցում վերջինս շեշտում էր քրեական հետապնդման գործառույթի մեղադրական էությունը և այն համարում հենց քրեական պատասխանատվության կանչված անձի մեղքն ապացուցելուն ուղղված գործունեություն: Այս մոտեցումներից ստացվում էր կարծես, որ քննիչը պետք է ամեն կերպ անտեսի ու մերժի մեղադրյալի մեղքը հերքող ապացույցները, քանի որ դրանք ձեռք բերելը չի բխում քրեական հետապնդման նրա գործառույթից, իսկ նա այլ, օրինակ՝ քննության գործառույթ չի իրականացնում:

Նման մոտեցումը, ինչ խոսք, միակողմանիություն է վերագրում վարույթի հանրային մասնակիցների դատավարական գործունեությանը, ինչն անհամատեղելի է արդար դատաքննության սկզբունքից բխող արժեքների հետ, որոնք ենթադրում են, որ քրեական վարույթ իրականացնող մարմինները պետք է իրականացնեն կամ ապահովեն համակողմանի, օբյեկտիվ և ամբողջական քննություն՝ ուղղված ոչ միայն հանցանքը մեղադրյալի կողմից կատարված լինելու հանգամանքը հիմնավորելուն, այլ նաև այն հերքող փաստական տվյալներ ձեռք բերելուն: Ընդ որում՝ նույնիսկ քրեական հետապնդումը որպես գործունեություն ձևակերպող 1998 թ. քրեական դատավարության օրենսգիրքը

այն իրականացնող մարմիններին պարտավորեցնում էր ձեռնարկել օրենսգրքով նախատեսված բոլոր միջոցառումները՝ գործի հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ հետազոտման համար, պարզել ինչպես կասկածյալի և մեղադրյալի մեղավորությունը հիմնավորող, այնպես էլ նրանց արդարացնող, ինչպես նաև նրանց պատասխանատվությունը մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքները:

Եվ նման պայմաններում ստացվում է, որ քրեական հետապնդումը որպես գործառույթ դիտարկող մոտեցումը քրեական վարույթ իրականացնող և, բնականաբար, օրենքով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում անձին դատավարական կարգավիճակ տվող ու դրանից բխող բացասական հետևանքներ նրա համար առաջացնող, նրա կողմից հանցանքի կատարման փաստը վերջնականապես ստուգող և այդ ընթացքում նրա նկատմամբ սահմանափակումներ կիրառող սուբյեկտին վերագրում է մեղադրական ուղղվածությամբ դատավարական վարքագիծ և համարում, որ տվյալ սուբյեկտի կոչումը անձի համար հենց բացասական դատավարական հետևանքներ առաջացնելն է²²: Ավելի պարզ՝ քննիչի, դատախազի ու հետաքննության մարմնի՝ ճշմարտությունը բացահայտելուն ուղղված գործունեությունը մեղադրական գործունեություն կամ քրեական հետապնդման գործառույթ է համարվում այն դեպքում, երբ դրա արդյունքում հավասարապես կարող են ստացվել ինչպես մեղադրական, այնպես էլ հակառակ արդյունքներ:

Այս համատեքստում հարց է առաջանում, թե ինչու ուրեմն մինչդատական վարույթի դատական երաշխիքների շրջանակներում անձի սահմանադրական իրավունքները սահմանափակող քննչական գործողություններ թույլատրող ու հարկադրանքի միջոցներ կիրառող կամ գործի դատական քննության ընթացքում ակտիվորեն ապացույցներ ձեռք բերելու հնարավորություն ունեցող և, ի վերջո, անձին դատապարտող դատարանը քրեական հետապնդման մարմին, իսկ նրա իրականացրած արդարադատությունը, եթե մի կողմ թողնենք դատարանն ու արդարադատությունն այդպես կոչելու հակասահմանադրականությունը, ինքնին քրեական հետապնդում կամ նաև քրեական հետապնդում չեն կոչվում: Պատասխանը, իհարկե, այն է, որ հավասարապես երկու հնարավոր արդյունք ենթադրող գործունեությունը չի կարող նույնացվել այդ արդյունքներից մեկի հետ ու անվանակոչվել դրանով, ինչը նշանակում է, որ նախաքննության ընթացքում կատարվող քննչական գործողությունների արդյունքում անձի կողմից հանցանք կատարելու մասին տվյալներ ի հայտ

²² Թեև պնդումներ կարող են լինել, որ քրեական հետապնդումը ոչ թե կոնկրետ անձի վրա սևեռված ու առանց օբյեկտիվ հիմքերի հետապնդումն է, այլ իրականում հանցանք կատարած անձի մեղքը հաստատելուն ուղղված գործունեությունը, բայց և՛ առհասարակ, և՛ հատկապես նկատի ունենալով հանցանք կատարած լինելու մասին մինչդատական համոզմունքի նախնական բնույթը՝ այդ փաստարկը չի կարող հերքել քրեական հետապնդման մեղադրական ուղղվածությունը:

գալը, այդ փաստն արձանագրելն ու համապատասխան հիմքերի առկայությամբ նրա պատշաճ վարքագիծն ապահովելու համար հարկադրանքի միջոց կիրառելը նույնպես բավարար չեն այդ գործունեությանը մեղադրական ուղղվածություն վերագրելու և այն քրեական հետապնդում անվանելու համար:

Հետևաբար, քրեական հետապնդում իրականացնելն իսկապես չի կարող քրեական դատավարությունում որևէ մեկի կոչումն ու առաքելությունը համարվել:

4. Եզրակացություն

Կատարված վերլուծությունը թույլ է տալիս հանգել հետևության, որ քրեական հետապնդումը քրեադատավարական գործառույթ՝ գործունեության ինքնուրույն ուղղություն չէ, իսկ դրա բովանդակությանը վերագրվող գործողությունները վարույթով ապացուցման առարկան կազմող հանգամանքները վեր հանելուն կամ դրա համար անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելուն ուղղված գործունեության բաղադրիչներ են, որոնց մեղադրական ուղղվածություն չի կարող վերագրվել, առավել ևս՝ այդպիսի ուղղվածությամբ գործունեությունը չի կարող դիտվել որպես քրեական վարույթում որևէ սուբյեկտի առաքելություն:

Քրեական հետապնդումը քննության, դրա կազմակերպման և դրա նկատմամբ հսկողության գործառույթների իրացման արդյունքում ձևավորված դատավարական հարաբերությունների վիճակ է, որն արտահայտում է քրեական վարույթին առերևույթ հանցանք կատարած անձի մասնակցությունը: Քրեական հետապնդումն ի հայտ է գալիս այն հարուցելու մասին որոշում կայացնելու պահից և ոչ թե իրականացվում է, այլ շարունակում է գոյություն ունենալ հարուցված լինելու և դադարեցված չլինելու ուժով՝ անկախ այդ ընթացքում անձի մեղքն ապացուցելուն կամ նրա քրեական պատասխանատվության անխուսափելիությունն ապահովելուն ուղղված որևէ գործողություն կատարելուց կամ չկատարելուց, շարունակում է առկա լինել ընդհուպ այն դեպքում, երբ կատարվում են մեղադրյալի մեղավորությունը հերքելուն ուղղված գործողություններ:

ГЕВОРГ БАГДАСАРЯН – «Функция» уголовного преследования. – Статья посвящена сущности уголовного преследования как уголовно-процессуального явления. Автор последовательно анализирует историческое развитие законодательной концепции уголовного преследования, а также теоретические дискуссии, оказавшие значительное влияние на её формирование. Далее предметом обсуждения ставится вопрос о существовании уголовного преследования в качестве самостоятельной процессуальной функции.

В частности, анализируя процессуальные действия, отнесенные к содержанию уголовного преследования, в контексте основных характеристик уголовно-процессуальной функции, автор констатирует, что они фактически составляют содержание других направлений процессуальной деятельности, следовательно, уголовное преследование не является самостоятельной деятельностью, ее видом или направлением. Затем, рассматривая данный

вопрос в контексте права на справедливое судебное разбирательство и констатируя, что публичная уголовно-процессуальная деятельность осуществляется с целью установления объективной истины, не имеет обвинительный характер, автор также исключает что установление вины обвиняемого и обеспечение его уголовной ответственности может рассматриваться в качестве миссии какого-либо участника процесса.

В результате проведенного анализа автор приходит к выводу, что уголовное преследование представляет собой не процессуальную функцию, а состояние процессуальных отношений, сформировавшееся в результате расследования, его организации и реализации функций надзора над ним, которое выражает участие лица, совершившего предполагаемое преступления, в уголовном производстве. По утверждению автора, уголовное преследование возникает с момента принятия решения о его возбуждении и не осуществляется как таковое, а продолжает существовать в силу факта возбуждения и отсутствия его прекращения, независимо от того, совершались ли в этот период действия, направленные на доказательство вины лица или нет, и сохраняется даже в случае осуществления действий, направленных на опровержение вины обвиняемого.

Ключевые слова: уголовное преследование; обвинение; функция; предварительное расследование; надзор; следователь; прокурор; направление деятельности.

GEVORG BAGHDASARYAN – The “Function” of Criminal Prosecution.– The article is devoted to the essence of criminal prosecution as a criminal procedural phenomenon. The author consistently analyzes the historical development of the legislative concept of criminal prosecution, as well as the theoretical debates that have significantly influenced its formation. The discussion then focuses on the question of whether criminal prosecution can be considered as an independent procedural function.

In particular, analyzing the procedural actions attributed to the substance of criminal prosecution in the context of the main characteristics of a criminal procedural function, the author states that these actions in fact constitute elements of other areas of procedural activity. Therefore, criminal prosecution cannot be regarded as an independent activity, its type, or direction. Then, considering this issue within the framework of the right to a fair trial and proceeding from the premise that public criminal procedural activity is aimed at establishing objective truth and does not have an accusatory nature, the author also excludes that establishing the accused's guilt and ensuring their criminal liability may not be viewed as the mission of any participant in the proceedings.

As a result of the analysis, the author concludes that criminal prosecution is not a procedural function, but rather a state of procedural relations formed as a result of the investigation, its organization, and the exercise of supervisory functions over it, which reflects the participation of the person suspected of committing the alleged offense in the criminal proceedings. According to the author, criminal prosecution arises from the moment a decision is made to initiate it and is not carried out as such but continues to exist by virtue of its initiation and the absence of its termination, regardless of whether any actions aimed at proving the person's guilt were taken during that period. Moreover, it persists even when actions are undertaken to refute the accused's guilt.

Key words: criminal prosecution, charge, function, preliminary investigation, supervision, investigator, prosecutor, line of activity.

References

- Ghaziniyan G.S. K'reakan datavarut'yan patmakan ev ardi himnaharcery Hayastanum. Yerevani hamalsarani hratak'chut'yun, Yerevan, 2001.
 Al'pert S.A. Obvinenie v sovetskom ugodovnom protsesse. Khar'kov, 1974.
 Baev O.Ya. Prokuror kak sub'ekt ugodovnogo presledovaniya. Moscva, 2006,
 Daev V.G. “Obvinenie v sovetskom ugodovnom protsesse.” Pravovedenie, 1970, No. 1.

- Enikeev Z.D. “Aktual'nye voprosy ugovnogo presledovaniya v svete sudebno-pravovoi reformy.” Pravovedenie, 1995, No. 4–5.
- Zelenetskii V.S. Funktsional'naya struktura prokurorskoj deyatelnosti. Khar'kov, 1978.
- Kan M.P. Protsessual'nye funktsii prokurora v dosudebnykh stadiyakh ugovnogo sudoproizvodstva. Dis. ... kand. yurid. nauk. Tashkent, 1988.
- Larin A.M. Rassledovanie po ugovnomu delu: protsessual'nye funktsii. Moscow: Yuridicheskaya literatura, 1986.
- Solov'ev A.B. “Ugolovnoe presledovanie i prokurorskii nadzor v dosudebnykh stadiyakh sudoproizvodstva.” Prokurorskaya i sledstvennaya praktika, 1997, No. 3.
- Strogovich M.S. Kurs sovetskogo ugovnogo protsessa. v 2 t., t. 1. M. 1968.
- Strogovich M.S. Ugolovnoe presledovanie v sovetskom ugovnom protsesse. M. 1951.
- Tadzhiev Kh.S. Prokurorskii nadzor i vedomstvennyi kontrol' za rassledovaniem prestuplenii. Tashkent, 1985.
- Tatoyan A. “Protsessual'naya funktsia ugovnogo presledovaniya i ee sootnoshenie s rassledovaniem dela.” Petutyun yev iravunk', 2(72), 2016.
- Ugolovno-protsessual'noe pravo Rossiiskoi Federatsii: Uchebnik. / otv. red. P.A. Lupinskaya. 2-e izd., pererab. i dop. M.: Norma, 2009.
- Khaliulin A.G. Osushchestvlenie funktsii ugovnogo presledovaniya prokuraturoi Rossii. Kemerovo, 1997.
- Chel'tsov M.A. “Vozbuzhdenie ugovnogo presledovaniya i protsessual'noe polozhenie sledovatelya.” Sotsialisticheskaya zakonnost', 1937, No. 3.
- Chel'tsov M.A. Sovetskii ugovlovnyi protsess. M., 1951.
- El'kind P.S. Tseli i sredstva ikh dostizheniya v sovetskom ugovno-protsessual'nom prave. Leningrad: Izd-vo Leningradskogo universiteta, 1976.